

מאמר הדור – שיעורים 7-8
איגרות הרב קוק לר' דובער מילשטיין

איגרות אלו נכתבו במשך תקופה של שש שנים.
הובאו רק החלקים הרלבנטיים לחינוך הבנים, כלומר למאמר הדור.

איגרת נ'

איגרות הראיה חלק א עמ' נח-נט

ב"ה, עה"ק יפו, ר"ח שבט תרס"ז.

כ' ידידי הנכבד הרב המופלג הנגיד מו"ה דובער מילשטיין נ"י, שלוו' וברכה.

הגיעני מכתבו היקר. ואשר בעצתי ישאל ע"ד התנהגותו עם בניו, כבר אמרתי לכ"ת בהיותו פה עמנו, ששיטתי היא להתנהג דוקא במדת החסד הגמור עם הצעירים, ולומר להם שיש בנטייתיהם כמה דברים טובים, וכל עיקר טעותם אינו כ"א מה שהם סוברים שהדברים הטובים שהם מרגישים הם נגד התורה, ובאמת הם הם הנם גופי תורה. ע"כ, אע"פ שראוי ליתן להם חופש ללמוד כתב ולשונות החכמות, כאות נפשם, מ"מ ראוי שהם מצדם יראו את חבתם ליהדות ולמצות, לכה"פ להעקריות והחמורות, שבזה הם עושים חסד ומשפט עם כלל ישראל. וצריך להסביר להם, לפי מדרגתם, שלעשות צדקה נצחית עם האומה, ע"י מה שיגרמו מצדם, שיהיו בקרבה הדברים המקודשים לה מראש מקדם, הוא דבר ישר לכל אדם, ואיש ישראל צריך להרגיש את היושר הזה באופן יותר גדול, מפני שבכל אופן יוכלו אפילו היותר ירוד שבנו למצא, שיש לנו איזה הצטיינות מכל העמים ברוחניות, וזאת ההצטיינות אין ראוי לכל ישר-דרך לגרום מצדו שתהי' נשפלת, כ"א ראוי לגרום לה חשיבות, ע"י מה שמתנהגים, ביחד עם ההשכלה, והסדרים החדשים בחיים לפי הזמן, בכ"ז בדרכי ישראל. זאת היא המדרגה הנמוכה מאד, בתכלית השפלות, שכשידברו ההורים אל הבנים על פיה ימצאו להם בהם אזנים קשובות. ואם יאבו בחוזק יד להרימם למעלה ממדרגתם, ע"י התלהבות פנימית של קדושה, שהאבות מרגישים בלבכם, לא יועיל כלל להם רק יזיק. ע"כ אשרי אדם שומע לעצתי בזה, שבזה יציל את בניו מרדת ויקרבם באהבה לאט לאט לדרכי ישראל, וסוף סוף כשיבאו בשנים יטיבו מעשיהם, ובניהם אשר יולדו יוכלו להיות טובים מאבותיהם. והשי"ת יעזרנו להטות לבב פושעי עמנו לתשובה שלמה, ויחיש לנו ישועתו באמת, בבא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב.

אחתום בכרכה ואה"ר, כנה"י ונפש ידידו דוש"ת באהבה,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל

איגרת קיג

איגרות הראיה חלק א עמ' קמג-קמד

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י"א אדר"ר תרס"ח.

שלוו' ברכה ומרפא לרוח וגו', לכבוד ידידי הרב הנכבד החסיד מו"ה דובער הלוי מילשטיין נ"י.

אחדשה"ט.

עברו ימים ושבועות וחדשים מאז קבלתי את מכתבו היקר. אמנם מאד אחרתי מהשיבו, יאמין ידידי, כי דבריו היקרים והצעת צערו הדאיבו גם את לכבי, והייתי נדהם ולא ידעתי מה לענות. אמנם אחר כך נתישבתי כי לא יפה היא השתיקה, בפרט כי דעתי העני' מסכמת שאין לנו להתיאש כלל וכלל משום בן ישראל, ו"גם

כי אשב בחושך ד' אור לי". ע"כ אגלה בזה לכבודו כי אף שבאמת אם היו בניו קשורים לכל-הפחות לאומה הישראלית ברעיונם, והיו מחובבי-ציון או ציונים, הי' יותר נקל להשיבם לאיתן דרך ד', מפני שיש יחש גדול בין ההכרה הלאומית בישראל אל שורש הקדושה באמונה ובקיום תורה ומצות, מ"מ גם עכשיו שהרחיקו ללכת אין להתיאש מהם כלל וכלל, סוף-כל-סוף כ"כ פעל אור ד' אשר הופיע בעולם אלפי שנים ע"י תוה"ק, שעכשו כבר אין לנו אותה המינות הארורה, אשר כל באיה ל"י, שהיתה בימים הראשונים. עכשו אפילו הדעות היותר רעות עומדות הן על הבסיס של בקשת היושר והצדק, שבאמת הוא בעצמו הוא דרך ד' שצוה אברהם אבינו ע"ה את בניו ואת ביתו לעשות צדקה ומשפט. ונמצא שכל הטעות של הדור היא רק מה שהם אינם יודעים, שכדי לבוא אל המטרות הטובות שהם חושקים, צריכים בני ישראל להיות מכבדים את התורה ודברים יפה באמונת ד' ב"ה, שהיא אור העולם כולו וחיו. ע"כ לדעתי, לנפולים כאלה צריך להסביר פנים בזה האופן, להגיד להם כי יסוד מטרותם היא באמת רצויה, אלא שראוי שלא ילכו "כסומא בארובה" אחרי המנהלים ואהרי הדעות המתקבלות בהמון. כי ידוע הוא שכל דעה חדשה נולדת עם חסרונותיה וסיגיה, על-כן הם צריכים לפקח עין לצרף סיגיה, והצרוף של הסיגים יהי' קרוב להם ע"י מה שיהיו משתדלים בכל היכולת שלא להתרחק מהיהדות, כדי שיאיר בנשמתם האור הנצחי אור ד', ואז יהיו הם עומדים על הבסיס הטבעי שלהם, ויהיו שלמים בנשמתם, ויהיו כל כחותיהם הרוחניים חיים עמהם, וידעו בהכרה פנימית לשום את דרכם, ולתן לכל נטי' את מדתה, ולא להיות אדוקים באין קץ דוקא לדעות החדשות של הזמן, על כל סיגן ופרשן. לע"ד בדבורים כאלה ירך לבכם מעט, ואם יתחכם כת"ר להתנהג עמם באהבה ובמדת רחמים יוכל להיות שיעלה אותם מדרגות רבות מדרת שחת. ומה שלא יוכל לפעול אצלם בפעם אחת, יפעול אח"כ, והזמן בעצמו יגלה את העורון, שיראו את הזיוף של הדעות החדשות בכללותן, ובכ"ז לא יזניחו לגמרי את הצד הטוב שבהן, שהוא החשק של רדיפת היושר והצדק הכללי.

כן, ידידי, נתקים בימים הללו בקץ החזון "והי' כאוב מארץ קולך". כי אנחנו צריכים להרכין את הרגשותינו הקדושות הרבה כדי לספר עם הבנים בלשון שהם נזקקים, ועם זה להאמין באמונה שלמה, שאור ד' שורה על כל יחיד ויחיד מישראל, ושכל הנסיגות לאחור אינן כי-אם שגגות גדולות, והם במדרגת טועים בדבר מצוה, שחושבים שכך היא החובה המוסרית, שהיא באמת אמתת חפץ ד' בעולמו, כי הוא ב"ה אוהב צדקה ומשפט.

ע"כ ידידי, עצתי היא, שבכל האופנים לא יפקיר את בניו ויקרבם כפי היכולת, וסופם בודאי לתשובה, ואם הם רק יתחילו להתעורר לטובה, ישלימו בניהם אחריהם את פעלם לטובה, ורחמי ד' מרובים הם, כי היא נהוג בחסדו כל דור.

את הע"י לא הדפסתי עדיין מחוסר אמצעים. והשי"ת יעזרנו לעבוד עבודת ד' באמת ולקרב רחוקים לאורו ואמתו, ולראות מהרה בישעו ותפארתו על ציון קדשו, והי' ז"ש וברכה כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר.

הק' אברהם יצחק ה"ק

איגרת קלח

איגרות הראיה חלק א עמ' קע-קעב

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י"ט אייר תרס"ח.

של'ו וברכה מקודש, לכ' ידידי וחביבי הרב הנכבד בתורה ויראת ד' אמתית מו"ה דובער מילשטיין שליט"א. זה לי ימים רבים אשר לשמחת לבבי הגיעני מכתב כת"ר. שמחתי לראות דבריו היקרים לי כחק אוהבים נאמנים, אבל נעצבתי גם כן הרבה מצעריו של ידידי על-דבר בניו, וזה כמה שהנני מבקש לכתב לו כבקשתו, וטרדתי ימנעוני, עד אשר נדחקתי כעת על זמן קצר לכתב מעט.

כן, ידידי, הנני מבין הרבה את דאבון לבבו, אבל אם יחשוב כת"ר כרב המון הלומדים, שראוי בזמן הזה לעזוב להפקר את אותם הבנים אשר סרו מדרכי התורה והאמונה על-ידי זרם הזמן הסוער, הנני אומר בפה מלא שלא זו הדרך אשר ד' הפץ בה. כשם שכ' תוס' סנהדרין כ"ו ע"ב ד"ה החשוד, דיש סברא לומר דלא יפסל חשוד על העריות לעדות משום דחשיב כמו אונס, משום דיצרו תוקפו, וכה"ג שכ' כן תוס' גיטין מ"א ע"ב ד"ה כופין, שכיון שהשפחה משדלתם לזנות חשיבי כאונסין, כן היא ה"שפחה בישא" של זרם הזמן, שנתנו לה מן השמים שליטה טרם שתכלה לגמרי ותנדה כעשן, שהיא משדלת בכל כשפיה הרבים את בנינו הצעירים לזנות אחריה. הם אנוסים גמורים וחלילה לנו לדון אונס כרצון. על-כן יש מכל אלה אחרית ותקוה. הנשמה הפנימית של קדושת ישראל מסתתרת בקרב לבכם בכמה מדות טובות הנמצאות בהם, וכל עיקר מה שיכלה הרשעה לתפס אותם בלבם הוא גם כן מצד נטיתם הפנימית לטוב ולחסד, על כן כאשר הציעה לפניכם את רב העול הנעשה בסדרי-המדינות לפי השקפתם נעשו ללוחמים בעד הכלל, אע"פ שהם טועים בזה לגמרי מצדי-צדדים, מכל מקום אי אפשר לדמות אותם לרשעים ההולכים רק אחרי תאותם הבהמית באין שום מטרה של יושר. ואם לא נדחה אבן אחרי נופלים כאלה כי אם נקרבים כפי היכולת, אז כאשר זרם-הזמן יתהפך ויכירו את הטעות הגדולה הנמצאת בעיקר הרעיון, שבשבילו זנחו את בית-חיים, יהיו מוכנים לתשובה ולהטבה, והדורות הבאים יוכשרו ע"י זה להיות רמים ונעלים מאד, מחזיקים בתפארת ישראל ובאור ד' המאיר בקרבם בכל חם ועז.

על כן לדעתי, עצתי היא לכבודו, שאמנם יותר מכפי יכלתו ודאי אין שום חיוב להעמיס על עצמו, אבל כמה שיש יכולת בידו יקרבים בסיוע לצרכי פרנסתם וצרכיהם המוכרחים, ויהי' לו בזה מקום להביע דברי מוסר בשכל טוב במכתבים. וברית כרותה היא לדברים היוצאים מן הלב, שהם פועלים אם הרבה ואם מעט, אבל גם המעט הוא יקר מאד.

והעיקר של דרך המוסר לצעירים כאלה, הוא לעת-עתה לעורר אותם שלא יעזבו את אהבת עמם, אשר ממנו חוצבו, ולא ישגו בדמיונות כי יהי' להם מעמד הגון ומכובד בחיים על ידי קרבת בני-נכר, אשר הם מקרבים אותם רק בשעת הנאתם, ואחר כך בכל עת כשלוך הנם שמחים במפלתם. ועל ידי ההתעוררות של אהבת האומה יובער הזיק של רגש אמונה ונטית קדושה, הטמון בעמקי הנשמה הישראלית, ויוכל לבא הדבר גם כן עד לידי תקון המעשים, שיוכל להביא באחרית מרפא של תשובה גמורה, ואין להתיאש כלל משום אחד מזרע-קודש, ו"אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה".

וידע כת"ר, שהתשובה שתבא מתוך הכרת השכל ותשוקת היושר, אחרי הפרץ הרחב והגדול שנפרץ עכשו, אע"פ שאין אנו צריכים לצייר אותה בציור של עצבון נורא ופחד משבר כל העצמות, כפי המובן של התשובה הפשוטה, אלא שתהי' שכלית פשוטה, כמו אדם שחוזר בו מטעות בחשבון שנתברר לו על ידי מספרים ברורים, - מובן הדבר שאי-אפשר כלל שלא יהי' הלב הומה ממראה הדרך העקום והנלוז שהלכנו בה בתעותנו כי אם לפי דרגה דילי, - מכל מקום כיון שבאלה שנספחו על גרודי המלחמה של הזמן, בכל צד של אלה הנטיות, היתה להם מטרה שכלית לפי דעתם, כשישובו ישובו גם כן בשכל, והתשובה השכלית היא באמת תשובה מאהבה, שהיא חזקה ונכבדה מאד, ועל זה נאמר "לשבי פשע ביעקב"; הפושעים והמורדים, שהם אינם אסירי תאוה כי-אם מוטעי דעת, הם ישובו במעלה אדירה מאד. על כן יש תקוה גדולה לכל בנינו, רובם ככולם, ונחזיק בם ואל נרפם, "ובמקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א' חיי".

אחתום בכרכה ואה"ר, כנה"י ונפש ידי"ע דוש"ת ומברכו שיראה בטוב ד' באה"ק ובשמחת עם ד' עלי' בכ"א.

הק' אברהם יצחק ה"ק

מקורות נלווים לאיגרת קלח

סנהדרין כו ב

הנהו קבוראי (קבורי מתים) דקבור נפשא ביום טוב ראשון של עצרת, שמתינהו רב פפא ופסלינהו לעדות, ואכשרינהו רב הונא בריה דרב יהושע. אמר ליה רב פפא: והא רשעים נינהו! סברי מצוה קא עבדי. והא קא משמתינא להו [על הראשונה וחזרין ועוברין ושונין בעבירה]! סברי כפרה קא עבדי לן רבנן (חשבו שמחרימים אותו בתור כפרה, ושככה זה אמור לעבוד!)

שו"ע, חושן משפט סימן לד הלכה ד

קוברי המת ביום טוב ראשון, כשרים. אפילו נידו אותם ושנו בדבר, כשרים, מפני שהם סוברים שמצוה הם עושים ושלא נידו אותם אלא לכפרה.
רמ"א שם

והוא הדין בשאר דבר איסור שנוכל לומר שעברו מכח טעות (ריב"ש סימן שי"א).
סמ"ע שם סימן קטן ו

והוא הדין במלוה על ספרים ולמד בהן, אף למאן דאמר (בבא מציעא כט ב) דאם למד בהן מיקרי שולח יד, מכל מקום לא נפסל בזה לעדות משום דסבר מצוה קעביד.
[וכן המלוה מעות יתומים בריבית דאורייתא לא נפסל, כי חושב שזו מצוה.]

מאמרי הראיה עמ' 85

'גרגרים הגיוניים'

כשם שצריך לתקן את נפשות השקועים בחמריות ובהשלמה עולמית, ומדמים שאין שום דבר נעלה מזה לעצמם והכלל כולו להיירשם שיכירו וידעו שאמנם ההשלמה החמרית עם כל הדברים המתיחסים אליה בתכלית ההרחבה, הוא דבר נכבד שלא יכון האדם במעלה זולתו, מכל מקום אימתי הטוב הוא מגיע לתכליתו, בזמן שהוא עושה גם כן מעבר אל ההשלמה העליונה, הכוללת את האושר הנעלה, קדושת החיים במוסרי מדות טובות, ודעת אלקים על כלם, המתממת את הצורה האנושית בחיי ההוה ובחיי עולם הבא, כמו כן אותם השקועים בהשלמה רוחנית והעוסקים בתלמוד תורה, וחפצים בקיומה בעולם, צריך להשכילם, שרק על ידי שיומצאו למעמד הרוחני כל מכשיריו המעשיים, רק אז יצא התכלית העליון לפעול.

כשהיו בעלי הרוחניות משיגים את טוב החיים, ומשפיעים על האנשים השקועים בצרכי החיים את השפעתם הנעלה, שרק אז יגדל כבוד השי"ת בעולם זהו דבר פשוט ומושג מאוד אבל מה שצריך להעיר ולהוסיף לקח הוא: שלא לבד האנשים צריכים תקון, כי אם גם עצם המחשבות, שהמחשבות המשוטטות בעולם הן הנן הגורמות את מעמד האנשים והליכתם בחיים, על כן כל זמן שהמחשבות שהן נכנסות בצירוף העולם בחומריותו, הן מצויירות באופן המתנגד לכל אמת וקודש, מוכרח הדבר שהאנשים המתיחסים להם יעמדו במצב זה בפעולותיהם.

על כן צריך לכוונן מחשבות עולמיות, המלאות חן ועוז של אהבת החיים המעשיים, ועם זה תהיינה ערוכות במלוי קדשה ועוזה של תורה ודעת אלקים, כדי שעם כניסת המחשבות בעולם המעשה יכנסו גם כן עם השלמת ציוריהם, שהם באמת המתאימים והטבעיים להם.

וכן צריך לכוונן מחשבות ביראת השי"ת ובמשאת נפש לאמונה ועבודה, ממולאות באהבת הבריות ואהבת החיים, עד שהמחשבות העיוניות והמופשטות כשם שיקדשו את חושבם מחזיקם, כן גם יורזו אותו במעשה, ויעשוהו לחבר נאה ומועיל בחברה. זאת היא הדרך הישרה "שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" (אבות ב א). וכן אמר הכתוב "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם" (משלי ג ד).

איגרת שלב איגרות הראיה חלק א' עמ' שסח-שסע

כ"ה, עה"ק יפו ת"ו, ר"ו אלול תרע"ן.

כ' ידידי היקר הרב הנכבד ומופלא בתוי"ר מו"ה דובער מילשטיין שליט"א,

כוח"ט ושנה טובה ומעוטרת.

זה לי זמן הגון אשר קבלתי את מכתבו היקר. מפני רבוי טרדוטי נתאחרתי לידידך ואתו הסליחה.

...ע"ד בניו, דעתי כמאז לאחוז בדרך הניחותא וההתקרבות היותר חביבה כי רק בחבלי אהבה ועשות חסד אנו יכולים להמשיך אלינו לב צעירינו, רק בנחת ושלוו'. ואין ספק בדבר, שאפילו אם הפעולה קטנה עדיין כעת, ברבות הימים תמצא בעזה"י להצמיח פרי תהילה לקדושה ולאמונה ולכל ארחות צדק.

הנני חותם בברכה באה"ר לחיים טובים ולשלוו' כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת באהנ"א, הק' אברהם יצחק ה"ק

נ"ב: בעת אשר כתבתי בהחפזי את מכתבי לכ"ת לא הי' מכתבו היקר למראה עיני. כעת ראיתי ונוכרתי, שהעירני על דבר אשר אמרתי שכעת יש תקוה בע"ה להציל גם כן את הנפשות מעם-קדש שנפלו ברשות הכפירה, ר"ל, ולא יעצור זה מ"ש חז"ל על זה "כל באיה לא ישובון", מפני שאחרי משך זמן גדול כל כך, שנתבסס אויר העולם מקדושת תוה"ק, אברה הקליפה את כחה עד שלא תוכל להחזיק מעמד שלא להשיב ולהציל מידה טרף, וידידי שאל ע"ד טעם דבר זה. הנה, אהובי, אלה הם מהענינים העומדים ברומו-של-עולם ומקורם קודש ברי-תורה. ולאחבת ידידי ארמונו לו בקצרה: כלל גדול הוא, שאע"פ שהעולם יורד תמיד בירידה אחר ירידה, מ"מ אין זה כ"א מצד החיצוניות שלו, דהיינו שהמעשים והמדות נופלים ואינם בערך של דורות הראשונים מצד פרטיות הנשמות. אבל מצד הפנימיות, דהיינו כח-הכלל של כללות קדושת האומה כנס"י, כל דור ודור מוסיף על הדורות הראשונים, מפני שהקדושה מצטרפת, ונמצא שהקדושה של מעוט תורה ומעשים טובים של דורות האחרונים מוסיפה אור לשעבר ג"כ, ועבירה אין לה פירות ולא צירוף, בסוד "יתפרדו כל פועלי און". ע"כ כללות האומה בתוכיתה היא מלאה יותר אור ד' מכפי הערך של העבר' אלא שאין הדבר נגלה לעין עד בא משיח צדקנו, במהרה בימינו, שיצא מ"היכל קן צפור", כלומר: מכל הקדושות שבכח יגלה בפועל, וראו כל בשר יחדו. ועל כן בזמן שהי' רחוק מגאולה הי' אפשר לקליפה להתלבש באמונות רעות בפועל כמו ע"ז וכשוף, ומינות היא גם כן אמונה רעה תמציתה היותר רעה של ע"ז, וכשהיא בולעת איזה נפש סוכבת היא אותה במצודים ומוצצת את דם החיים הרוחניים שבנשמתו, רח"ל. בסוד "שממית בידיה תתפש". אבל בזמן הקרוב לגאולה אין כח לקליפה להמציא אמתות רעות, כ"א להקליש ח"ו את אור האמונה בלב החלשים. וחלישות זו, אע"פ שהנלכדים בה חושבים שהיא כפירה, והם כמו נתפסים ברשת באין דרך הצלה, אין לה שום ערך של מציאות כלל כי אם חסרון הסברה והארת השכל והרגש, על כן מיד שמאירין להם בדרך ד', על פי דרכי ישראל והרגשות טובות, הולך האור ומאיר עליהם וסופם לחזור למוטב, והם שבי פשע ביעקב ואליהם יבא לציון גואל. על כן עלינו להיות בטוחים בחסדי השי"ת, הזוכר חסדי אבות להביא גאולה לבני בניו, שכל בנינו, אפילו הנדחים והאובדים לפי מראית-עין, יהיו למודי ד', והכתוב אומר (זכריה י ט): "וּבְמִרְחֻקִים יִזְכְּרוּנִי וְחָיו אֶת פְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ". כי הרע שבהם איננו כי אם חיצוני ובתוכיות הנשמה הכל טוב וקדוש, על כן הם מתעוררים לכמה מחשבות של יושר וצדק, אע"פ שהם תועים בדרכם ולא זו הדרך ולא זו העיר, מכל מקום הרבה מהם דבקים באומה בכללה ומתפארים בשם ישראל, אע"פ שאינם יודעים בעצמם מפני מה ולמה, ואע"פ שהם מחקים כזה את האומות שהם דבקים עכשיו כל אחד בלאומיות שלו, מכל מקום שורש מדתו של עשו הוא פורה ראש ולענה, מקור רשע ושפיכות

דמים והורבן, ושורש ישראל הוא קדוש וטוב מוכן לצדק ויושר, שהוא באמת דעת ד' בעולם. וזהו סוד "עני ורוכב על החמור" שאמרו בתקוני זוהר שהוא דרא דעקבא דמשיחא, שהוא "טב מלגאו וביש מלבר", סוד "כלו הפך לכן - טהור", וחמור אע"פ שיש בו סמני טומאה יותר משאר בהמות טמאות, שמהן נמצאות שיש להן סמן-טהרה אחד, מכל מקום יש בתוכיותו קדושה, שהרי הוא קדוש בכורה, אלא שהיא גנוזה ומוסתרת מאד, וסופה להגלות על ידי העילוי של פדיון. ואלה הם דברים, שאי אפשר לבארם בכל עמקם כי אם מפה לאוזן בשעת רצון המוכשרת ליושבים לפני ד'.

על כל פנים הנני על משמתי אעמודה לקרב ולא לרחק, ולקרב אפילו את המרוחקים בזרע. וזאת תהי' כל מגמת תפלת כשרי ישראל, לקשר את כל נשמות עם ד' למקור החיים ולגלות את אור הקדושה הטמון בהם, ואין ערוך ושיעור לשמחת עולמים וחדות ד' הבאה מאתהפכא חשוכא לנהורא, וזאת היא עיקר התורה שנאמרת בהיכל משיח, כאמור בריש הזוהר. והיו נא דברי אלה לשמחת לב כ"ת ולב כל יראי ד' המצפים לישועתו באמת.

ידי"ע איה"ק הנ"ל

איגרת שעה איגרות הראיה חלק ב עמ' לג-לה

ב"ה, י"ט מנ"א הרע"א.

שלו' וברכה מקודש לכ' ידי"ג הרב הנגיד היקר בתוי"ר מו"ה דוב מילשטיין נ"י.

אחדשה"ט באה"ר.

מכתבו היקר הגיעני ושמחתי בדבריו היקרים ומידידותו הנאמנה.

...וע"ד ההתנהגות עם בניו שי', אשמח מאד במה שכבוד ירדי שומע לעצתי, לאחוז במדתו של אברהם אבינו, מדת החסד, ומדת השלו' של אהרן הכהן, זיע"א ועכ"י. ואקוה בע"ה, שע"י ההתקרבות סוף-כל-סוף יפעלו עליהם דבריו היוצאים מן הלב, וכמה שיהי' מזה ניכר בפועל הרי היא מציאה רבה, ומה שישאר כמוס בלב יעשה את פרוי בעה"י לימים הבאים לטובה. כי מי זה יוכל לשער את האורה והקדושה הגנוזה בנשמת כל אחד מישראל, וסוף-כל-סוף יצא הכל אל הפועל לטובה, ובאו האובדים והנדרחים להשתחות לד' בהר הקודש, וד' עליהם יראה, ואז יגלו פתאום כל אוצרות הטוב של כל הנקודות הטובות, שהשפיע כל אחד על חברו וכל אב על בנו, לשם ולתהלה ולתפארת-עולמים. וכבר דברתי כמה פעמים, שדוקא זה הדור, הנראה כ"כ ריק ופורק עול, הוא היותר מוכשר לאור תשובת אמת, באהבה ובגבורת קודש בבא עתה בעה"י, על כן צריכים למשך את הכל בעבותות אהבה וחסד, ולהחזיק בכל עז בדרך ד' הטובה הזאת, ולא להתפעל מכל אלה החפצים להגביר סיטרא דדינא, אפילו אם יהיו צדיקים וגדולים בתורה. כי בדורנו, דור עת קץ מגולה, אור בוקר דאברהם זורח, המביא גואל לבני בנים למען שמו באהבה. ועל שלומי אמוני ישראל החובה והמצוה להרחיב את הרעיון והמחשבה בעבודת הקודש הזאת, של הארת חסד ואהבה על כל אשר בשם ישראל יכנה, ולהתכוין לזה, בכונת התפלה והמצות, ואז אור ד' יופיע על הטובים, על כל אחד ואחד כמעלת נשמתו, ובדרך סגולה יאר מאורו אור קודש ונועם ד' לכל הרחוקים, והנביא אומר: "וּבְמִקְרָתָם יִזְכְּרוּנִי וְחָיו אֶת פְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ".

הנני בזה ידי"ע דוש"ת באה"ר כנה"ר,

איגרת תקט
איגרות הראיה חלק ב עמ' קמב-קמג

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י' אדר"ר תרע"ג

כ' ידידי וחביבי הרב הנכבד והיקר בתוי"ר טהורה מו"ה דובער מילשטיין שליט"א.

שלו' וברכה באה"ר,

מכתבו היקר מחודש מרחשון דנא הגיעני. וכאשר תמיד טרדות רבות עוטרות אותי, איני יכול לשלם חובות מכתבים בזמנם גם לידידים היותר יקרים ככ"ת שי', ואתו הסליחה.

ע"ד יחושו לבניו שי', הנה את דעתי יודע כבודו מאז, שאני אחוז בזה במדת-החסד מבלי שום נטי' אחרת, ומימיני כל אמוט בע"ה. ברחמים רבים עלינו להביט על הבנים המבולבלים ברעיון ובמעשה בדורנו, ולתמכם בכל אשר תשיג ידנו, לקרבם להתורה והיהדות בכל דרכי-נועם שבועולם. ודעתי היא, שצריך שיהי' יקר בעינינו קורטוב אחד של טוב שנרויח מהם, אפילו אם לא יעלה הרבה בדינו. אבל לעומת-זה אני מכבד מאד את נטיית לב כת"ר לאמונת-חכמים, שלא לסור מדעת מורו הרה"צ שי'. ע"כ נתינת-עצה מצדי לכת"ר בשאלה קשה זו היא מעבודות הקשות שבמקדש הוראה זו, של הדרכת דרכי-חיים של ההנאת עצה. לדעתי יש ניצוץ קדוש בכל נפש ישראלית, וכשמקרבם ומחבבים מעירים את. הניצוץ הטוב והי' לשלהבת-קודש. ובהמשך-הזמן יהי' יכול לפעול גם אצל בנו גם אצל משפחתם שיתנהגו בכל דרכי היהדות, ולחבב עליהם את קדושת ישראל ע"פ דקדוקי-תורה בקדושה וטהרה, לתן להם משל מכמה בתים אינטליגנטיים באשכנז, שהם מתפארים בגאון כמה שהם הולכים בדרכי-היהדות בכל הפרטים, בעניני כשרות-הבית וחיי-המשפחה, ובזה הם באמת מפוארים ונהדרים, וחוט-של-חסד של קדושת-ישראל חופף עליהם, להוסיף יפעה על כבודם וחייהם המהודרים בתכסיס של עושר וגבירות.

ובאופן-התקרבות יש תקוה גם מהצעירים כולם, כי ככל אשר יראו שהרתוק שבין האבות לבנים אינו ניתק בשביל שגיאותיהם, שהם עושים בדרכי-חייהם מפני החושך של הדור, ככה מוכרחים רגשי-תשובה נסתרים להתנוצץ בלבבם, והרגש מביא לידי מעשה, ומעשה מביאה לידי אמונה, עד שמצילין על ידי הדרכה זו נפשות ודורות, בעה"י.

...

והנני בזה חותם בברכה באה"ר, כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת מקודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

תוספת מתוך איגרת רסו לרב פינחס הכהן לינטופ
איגרות הראיה, חלק א עמ' שה

והנשמות הטהורות, המלאות כל כך אהבה כללית לעמן, אין לתפוס אותן כלל בשביל ביטויים אחדים או סגנוני הלכות. כל אלה מתישרים כשהדברים באים לידי מעשה, ויותר מכל יתישרו כשיבא התור למעשה כללי של הנהגת האומה.

הערה אחת מוסיפים, שכל השנאות כולן וחומרי דיניהן הנם נאמרים רק במי שכבר ברי לנו, שקימנו בו מצות תוכחה. וכאשר אין לנו בדור הזה ולא בכמה דורות שלפנינו, ע"פ עדות ר' עקיבא, מי שיודע להוכיח, על-כן נפל פותא בבירא וכל הלכות הנוטות לרוגז ושנאת-אחים נעשות הן כפרשת בן סורר ומורה, עיר הנדחת ובית המנוגע, למ"ד לא היו ולא עתידין להיות ונכתבו משום דרוש וקבל שכר. והשכר של הדרשה גדול הוא מאד, כי הוא המלח המעמיד צביון הטוב ע"י תגבורת שנאת הרע בכל ענפיה וכיון שהוא עשה באורח למודי את פעולתו איננו מניח בפועל לרשע משחית באמת להשתרש כלל ועיקר.